

त्रा ० रा ०

॥ ५१ ॥

स्वधर्मेण पालनादिरूपमातृधर्मेण ॥ सुहृत्तया पितुरिवस्नेहवत्तया ॥ ५२ ॥ लोकेन इतरबंधुजनेन स्वधया पितृपूजनेन ॥ इदमुपलक्षणदेवपूजादेरपि ॥ अमृतेन अमृतत्वसाधनेन तत्त्वज्ञानेनापि किं ॥ कृत्स्नादपि जीवलोकात् कृत्स्नलोकसान्निध्यात् मुहूर्तमपि तव सन्निधानमेव श्रेयः ॥ ५३ ॥ नरैरुल्काभिरलातैरपोक्ष्यमानस्तुद्यमानो निशिध्वांतमभिप्रविष्टो गज इव भूयः प्रजज्वाल ॥ किमिदं यन्मामधर्मे प्रवर्तयितुं विलपतीति क्रोधः ॥ ५४ ॥ तत्र रामस्य धर्मे निष्ठां वाल्मीकिः श्लाघते यथा स एवेति ॥

अ० कां०

यथैव ते पुत्रपिता तथा हंगुरुः स्वधर्मेण सुहृत्तया च ॥ न त्वानुजानामिनमां विहाय सुदुःखितामर्हसि पुत्रगंतुं ॥ ५२ ॥ किं जीवितेनेह विना त्वयामेलोकेन वा किं स्वधयाऽमृतेन ॥ श्रेयो मुहूर्तं तव सन्निधानं ममैव कृत्स्नादपि जीवलोकात् ॥ ५३ ॥ नरैरिवोल्काभिरपोक्ष्यमानो महागजो ध्वांतमभिप्रविष्टः ॥ भूयः प्रजज्वाल विलापमेवं निशम्य रामः करुणं जनन्याः ॥ ५४ ॥ समातरं चैव विसंज्ञकल्पामार्तं च सौमित्रि मभिप्रतप्तं ॥ धर्मे स्थितो धर्म्यमुवाच वाक्यं यथा स एवार्हति तत्र वक्तुं ॥ ५५ ॥ अहं हिते लक्ष्मण नित्यमेव जानामि भक्तिं च पराक्रमं च ॥ मम त्वभिप्रायमसंनिरीक्ष्य मात्रासहाभ्यर्दसि मा सुदुःखं ॥ ५६ ॥ धर्मार्थकामाः खलु जीवलोके समीक्षिता धर्मफलोदयेषु ॥ ये तत्र सर्वे स्युरसंशयं मे भार्येव वश्याभिमता स पुत्रा ॥ ५७ ॥

तत्र तथाविधघोरदशायां अनन्वयालंकारोत्र ॥ ५५ ॥ ममाभिप्रायं धर्मेकनिष्ठत्वरूपं ॥ अभ्यर्दसि पीडयसि ॥ अभ्यर्थसीति पाठे प्रेरयसीत्यर्थः ॥ सर्वथांतर्भावितव्यर्थता ॥ एवं सुतरां दुःखं मा माकुर्वित्यर्थः ॥ ५६ ॥ धर्मफलोदयेषु पूर्वकृतधर्मफलोत्पत्तिकालेषु ये धर्मार्थकामास्त्रयोपिलोके समीक्षिताः दृष्टाः मन्वादिभिर्धर्मफलत्वेन ये त्रयोपि दृष्टास्ते सर्वे तत्र धर्मे सति अवश्यं भवेयुरिति मे मतिः ॥ ननु तत्र मे कश्चित्संदेह इति भावः ॥ एकतोऽनेककार्यलाभे दृष्टांतमाह ॥ भार्येवेति ॥ वश्या अनुकूला अतिस्थिपूजादिधर्मसाधनं ॥ अभिमताऽभिप्रिया कामसाधनं ॥ स पुत्रा परमलोकगमनरूपार्थसाधनं च भवति तद्वत् ॥ तस्मात् धर्म एव मुख्य इति स एवरक्ष्य इति भावः ॥ ५७ ॥

॥ ५१ ॥